

IN MEMORIAM MENTORJU AKADEMIK PROFESOR DR. SC. DRAGUTIN FELETAR (VELIKI OTOK, OBČINA LEGRAD, 1941 – KOPRIVNICA, 2023)

Vsak človek je zase svet,
čuden, svetel in lep
kot zvezda na nebu ...
(Tone Pavček)

Z globoko žalostjo sem prejela vest, da je junija preminul moj mentor akademik profesor dr. sc. Dragutin Feletar. Končala se je najina pot štiridesetletnega sodelovanja. Spoznala sva se v osemdesetih letih 20. stol., študentka iz Slovenije, ki se vpisuje na študijski program Geografija na Prirodoslovno-matematični fakulteti Sveučilišta v Zagrebu (PMF SZG) in ambiciozen mlad profesor, ki je »prestopil« leta 1983 iz gospodarskih vod v akademski svet. Na nek način sva oba odkrivala in spoznavala novo akademsko okolje in znanstveno področje dela, industrijsko geografijo.

Svoje visokošolsko izobraževanje sem začela na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru (PEF UM). V drugi polovici 70. let 20. stol. so profesorji nagovarjali svoje vzorne študente naj se odločijo za podiplomski študij. Kar nekaj razlogov je bilo za to. Prav gotovo je prevladovala želja po krepitvi akademskega kadra ob ustanovitvi druge slovenske univerze v Mariboru. Univerza je potrebovala akademsko izobražene kadre, ki bi bili sposobni razvijati znanstveno-raziskovalno delo in tako omogočiti razvoj nepedagoških študijskih programov. Oba akademska cilja sta bila jasno postavljena. Žal je njuno uresničevanje doseglo postavljene cilje šele z bolonjsko reformo (2004) in preoblikovanjem Pedagoške fakultete UM (2007) v tri nove: Filozofska fakulteta UM, Pedagoška fakulteta UM in Matematično-naravoslovna fakulteta UM. Geograf prof. dr. Vladimir Bračič je leta 1975 postal prvi rektor novoustanovljene Univerze v Mariboru. Svoje študente geografije je močno motiviral za nadaljnji študij in akademsko kariero. Njegov vpliv je rodil sadove.

Sama sem si nakopala pri slovenskih kolegih veliko zamere, ker sem se odločila za II. stopenjski študij geografije na Geografskem odsjeku PMF-a Sveučilišča v Zagrebu. Zakaj vpisati študij na zagrebški univerzi? Oddelek za geografijo na PMF je najstarejši geografski oddelek v Jugovzhodni Evropi, ki je v osemdesetih letih 20. stol. predstavljal center odličnosti za študij geografije. Študenti smo prihajali iz vseh jugoslovanskih republik. Profesorji so bili mednarodno uveljavljeni in velike avtoritete na svojem področju. V tistem obdobju je bila številčna skupina slovenskih študentov na študiju geografije v Zagrebu. Vsi smo študij uspešno zaključili ter svojo poklicno delo opravljali predvsem v izobraževalnih institucijah R Slovenije.

V začetku svojega študija (1979) na Geografskem odsjeku PMF-a v Zagrebu so moje zanimanje za znanstveno-raziskovalno delo vzpodbudili družbeno-geografski problemi v prostoru. Ker sem prihajala iz Maribora, tradicionalno razvitega industrijskega mesta, je bila odločitev za poglobljen magistrski študij (1985) na področju industrijske geografije naravna usmeritev, tako za mene kot moje profesorje. Še posebej so me pritegnila predavanja pri predmetu *Industrija in prostorsko planiranje*, pri profesorju Feletarju. Iskriv in ambiciozen se je že takrat zavedal vsestranskih posledic procesa industrializacije na okolje in socio-ekonomsko preoblikovanje geografskega prostora. Znanstveno analizo prostora z vidika industrijske geografije pomeni njegova disertacija »Industrija Podravine« (1982)¹. Disertacijo *Industrija u ekonomsko-geografskoj strukturi Podravine* je obranil leta 1982 pod mentorstvom dr. sc. Veljka Rogliča. V svoji nalogi predstavlja industrijo kot dejavnik preoblikovanja geografskega prostora, njen vpliv na fiziognomsko, funkcionalno in celostno spremembo prostora. V začetku leta 1983 se je zaposlil kot asistent na svoji *alma mater*, Geografskem odsjeku PMF-a, kjer je deloval vse do svoje upokojitve

¹ Feletar, D. (1984). *Industrija Podravine : industrija u ekonomsko-geografskoj strukturi Podravine : doktorska disertacija*. Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske.

Slika 1. Zagovor doktorata, PMF, Zagreb, 1999

(2007). Opravljao je zahtevna dela. Bil je dekan PMF-a, član Senata i Rektorskoga kolegija Sveučilišta v Zagrebu, predsjednik Zveze geografskih društava Hrvatske in urednik časopisa *Geografski glasnik*. Na Geografskem odsjeku je razvil vrsto kolegijev: Industrijska geografija, Geografske osnove statistike, Uvod u geografiju, Geografija Afrike i Industrija u prostornom planiranju. Bil je tudi gostujoči profesor na univerzah v Budimpešti, Peči, Lodžu, Ostravi, Göttingenu, Münchnu, Ljubljani, Skopju, Beogradu, Sarajevu in Mariboru. Feletar je bil avtoriteta, ki je bil s svojim delom vzor generacijam študentov.

Razvil je tri osnovne nivoje metodološkega proučevanja geografije v geografskem prostoru, ki se med seboj prepletajo. Poudarjal je pomen ugotavljanja naravnih in družbenih dejavnikov, ki so vplivali na rast in razvoj industrije ter njeno prostorsko razporeditev². Posebej je bil pri svojem znanstvenem delu natančen pri definiranju hierarhije lokacijskih dejavnikov in njihovem vrednotenju. Z metodološkim pristopom je bilo potrebno raziskati in pojasniti notranjo strukturo industrije. Sledil je prikaz industrije kot dejavnik preoblikovanja danega geografskega prostora.

Družbeno- ekonomska kriza, ki je povzročila propad mariborskih industrijskih gigantov je imela velike posledice na transformacijo prostora. Zato sem na osnovi raziskovalne teme izbrala naslov magistrske naloge »Vpliv industrije na razvoj Maribora« pod mentorstvom profesorja Feletarja. Redno je prihajal v Maribor, opravljala sva terenske raziskave in strokovne ekskurzije v takrat načrtovana območja novih industrijskih con. Pod njegovim vodstvom sem definirala in izpolnjevala metodologijo dela glede na izbrane lokacijske dejavnike, pomembne za nastanek in razvoj mariborske industrije. Naloga je pomenila zaključek mojega interdisciplinarnega podiplomskega študija *Geografske osnove prostorskega planiranja in urejanja*. Pridobila sem naziv *magister prirodnih znanosti iz področja geografija (1993)*.

Ob zaključku magistrskega študija me je povabil na doktorski študij. Na njegovo povabilo se nisem takoj odzvala, saj je bil že magistrski študij zahteven. Leta 1994 sem se zaposlila na Univerzi v Mariboru. Zadolžena sem bila za spremljanje in razvoj znanstveno-raziskovalnega in pedagoškega dela na rektoratu univerze. Zelo hitro sem pri svojem delu spoznala vpliv akademske institucije na lokalno in nacionalno okolje ter njen pomen za mednarodno povezovanje in usmerjanje družbenih sprememb. Dvig stopnje izobrazbe prebivalstva, znanstveno-raziskovalna inovativnost in prenos znanja v gospodarstvo so bile ključne prioritete visokošolskega izobraževanja v devetdesetih letih 20. stol.

² Feletar, D. (1984). Lokacijski kvocijent i regionalni faktor kao pokazatelji prostorne distribucije i trenda razvoja industrije u SR Hrvatskoj. *Acta Geographica Croatica*, 19. (1.), 39-48. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/99148>

Slika 2. in 3. Na povabilo prof. dr. Ludvika Toplaka, rektorja Univerze v Mariboru se je prof. dr. Dragutin Feletar udeležil slavnostne otvoritve Rektorata Univerze v Mariboru (2000)

Takrat je tudi nastopilo obdobje družbeno – gospodarske transformacije. Razpad jugoslovanske države, propad stare industrijske proizvodnje, proces deindustrializacije in s tem povezana terciarizacija gospodarstva. Mariborska industrija je kolapsirala, stopnja brezposelnih je bila 28%. Načrtovane nove industrijske cone niso zaživele, lokacijski dejavniki razvoja gospodarstva so se spremenili. Na vse te družbeno-ekonomske spremembe je že takrat opozarjal Feletar na svojih gostujočih predavanjih in obiskih v Mariboru. Njegova razmišljanja so bila »pred časom« v katerem smo živeli in preblizu, da bi sami spremembe jasno videli. V jugoslovanskem okolju se je še vedno skušalo reševati stare delovno intenzivne industrijske panoge, ki so zaposlovale tisoče nekvalificirane delovne sile. V svojih člankih je pisal in opozarjal, da smo stopili v postindustrijsko dobo, ki deluje na drug način kot smo ga poznali do tedaj:

» Prelaskom u postindustrijsko doba hijerarhija lokacijskih faktorov s obzirom na svoje značenje i važnost kreće se od (prije) općih prema lokalnim i pojedinačnim faktorima. Integracija znanosti i tehnologije prouzrokovala je strukturalne promjene u industriji i u hijerarhiji lokacijskih faktorov. Znanje, kreativnost i inicijativnost stručnjaka postaju dominantni lokacijski faktor koji u uvjetima promijenjene strukture industrijske proizvodnje omogućuju lociranje industrije tamo gdje to dosad nije bilo moguće izvesti a niti zamisliti. To znači da će središta vrhunske

industrije na pragu postindustrijskog doba biti locirana što bliže izvorima znanja odnosno strukovnom kadru najveće kreativnosti»³.

Na njegovo ponovno povabilo, da sodeluje pri doktorskem študiju sem se tokrat pozitivno odzvala in leta 1996 vpisala doktorski študij pod njegovim mentorstvom. Doktorsko disertacijo z naslovom »*Procesi prestrukturiranja industrije Maribora in njihov vpliv na transformacijo prostora*« sem zagovarjala januarja 1999. Teze, ki sem jih v nalogi definirala sem uspešno zagovarjala ter dosegla naziv *doktor prirodnih znanosti, znanstveno polje: geoznanosti, veja geografija*.

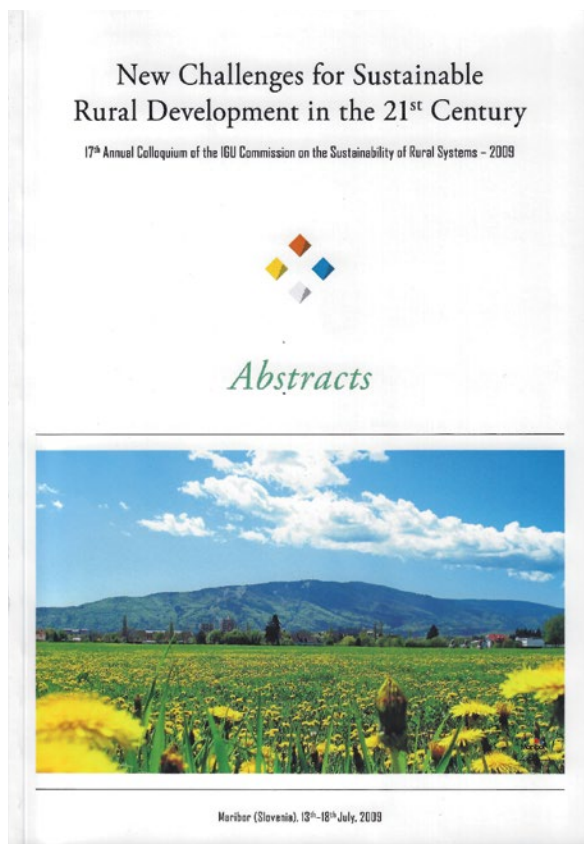
Na svojih delovnih mestih sem trideset let zagovarjala in udeleževala pomen znanja za razvoj družbe, nujnost vlaganja sredstev v razvoj univerz in raziskovalnih institucij kot nosilcev družbeno-ekonomskega razvoja; zagotavljanje prenosa znanja v okolje; sodelovanje akademskih institucij z gospodarstvom za zagotavljanje inovativnih, trajnostnih rešitev. V okviru projekta ReTInA – Revitalization of Traditional Industrial Areas (Revitalizacija tradicionalnih industrijskih območij v Jugovzhodni Evropi, 2011) smo s partnerji razvili metodo revitalizacije starih industrijskih območij v Jugovzhodni Evropi. Ves čas je kot mentor spremljal naše delo in v veliko zadoščanje mi je, da je delo odobral, čeprav pri drugih kolekih geografov ni bilo vedno razumljeno. Ko je videl, da potrebujem moralno podporo mi je le to zagotovil z alma mater Sveučilišta v Zagrebu. Zato se ob tej priložnosti zahvaljujem vsem kolegom Geografskega odsjeka na PMF v Zagrebu, ki so me sprejeli za svojo kolegico in mi omogočili aktivno sodelovanje v obliki gostujočih predavanj na postdiplomskem študiju (2002-2004).

Sledila so leta najinega sodelovanja v okviru akademskega dela. Leta 2000 je kot strokovni poročevalec podprl mojo izvolitev v naziv docentka za področje družbene geografije na Univerzi v Mariboru. Vse od leta 2000 do 2017 sem opravljala dela visokošolskega učitelja, od 2010 kot izr. prof. za področje geogra-

³ Feletar, D. (1991). Geografske osnove proučavanja odnosa industrije i okoliša. *Acta Geographica Croatica*, 26. (1.), 47-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/96397>

Slika 4. in 5. 17. mednarodna konferenca IGU – CSRS, Maribor 2009. (Foto: Petar Feletar)

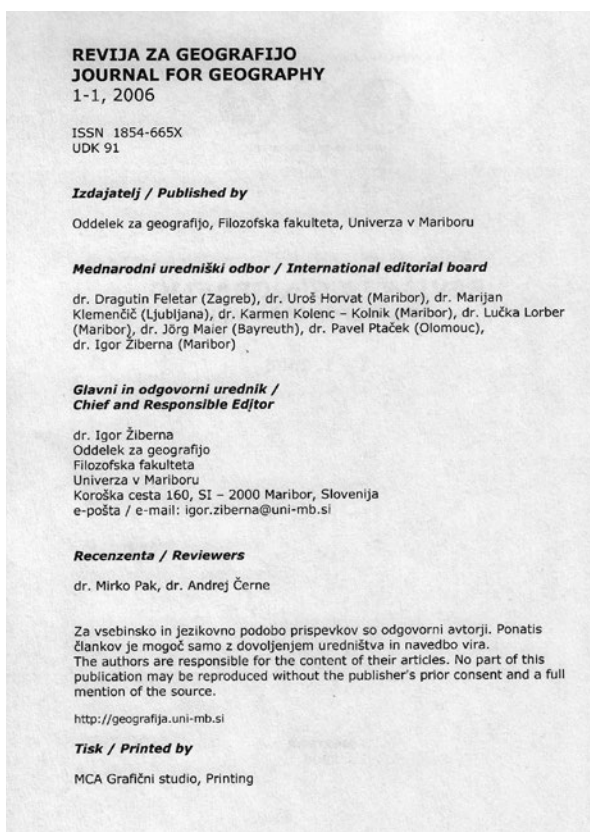
fija na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru.

Feletar je vedno poudarjal, da ni mogoč razvoj znanstvene vede brez raziskovalnega dela in publiciranja rezultatov znanstvenih dosežkov. Leta 2001 je pričel z delom pri ustanovitvi znanstvene revije za interdisciplinarne raziskave *Podravina*. Nova revija pri naša vsebine s pretežno družbeno-humanističnih znanosti in pokriva dogajanje v območju porečja Drave. Revija ima mednarodni značaj⁴ in je odprta za avtorjev s prispevki iz širše regije. Poslanstvo revije je vse do danes združevanje raziskovalcev podravske preteklosti in sedanjosti za hitrejši napredek znanstvenega raziskovanja območja Podravine. Revija *Podravina* je v zadnjih dvajsetih letih postala učinkovito stičišče znanstvenikov in strokovnjakov, odzivajo se tudi mladi doktorandi, kar je še posebej pomembno. Prevladujejo avtorski prispevki iz Podravine in Podravja oz. iz vse Hrvaške, Slovenije, Madžarske in Avstrije⁵. Slovenski geografi smo sledili poslanstvu revije, vzpodbujanje raziskovalnega dela in objavljanje znanstvenih člankov vezanih na geografske spremembe v Podravju. V reviji *Podravina* (2003-2020) sem kot avtorica ali v soavtorstvu objavila sedem prispevkov. Članki so dosegli 3100 prevzemov, 8309 obiskov in 13 Scopus citatov.

Dragutin Feletar je podprl ustanovitev prve znanstvene revije, '*Revija za geografijo*' na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Vse od prve izdaje revije leta 2006 je bil član mednarodnega uredniškega odbora.

V okviru publicistične dejavnosti je potrebno posebej poudariti, da je založba časopisa za popularizacijo zemljepisa Meridijani iz Samobora (glavni in odgovorni urednik Dragutin Feletar, direktorica Petra Somek) podarila knjižnici Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, posameznim profesorjem in študentom na desetine izdaj časopisa *Meridijani*, *Podravina* in posamezne knjižne publikacije, ki so izšle pri omenjeni založbi. V 30. letih delovanja so prerasli v pravo malo kulturno institucijo, ki seže s svojo kvaliteto dela tudi v slovenski prostor.

Hrvaška akademska skupnost je prepoznala pomen znanstvenega dela in opusa Dragutina Feletarja. V obrazložitvi sprejema novih članov HAZU – Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti⁶ so izpostavili prispevke Feletarjevega znanstvenega dela k hrvaški ekonomski in industrijski geografiji; prispevke k hrvaški zgodovinski geografiji in zgodovini podjetništva; prispevke k hrvaški (regionalni) zgodovinski geografiji⁷ in ekogeografiji, prispevke k hrvaški kulturni zgodovini in popularizaciji znanosti. Z inter-

Slika 6. Revija za geografijo

⁴ Anić, B. (2017). Bibliografija radova časopisa Podravina 2002. – 2016. *Podravina*, 16 (31), 202-248. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190716>

⁵ Feletar, D. i Petric, H. (2021). Uz 40. broj časopisa Podravina (2002. – 2021.). *Podravina*, 20 (40), 5-7. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/278951>

⁶ Novi članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Preuzeto s <https://info.hazu.hr/upload/File/Mediji14/BIOGRAFIJE-NOVIH-CLANOVA-HAZU.pdf>

⁷ Petrić, H. (2021). O prinosima Dragutina Feletara gospodarskoj povijesti (u povodu 80. godišnjice života). *Ekonomika i ekohistorija*, 17 (1), 192-201. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/273193>

Slika 7. Mednarodna konferenca: *Povijest rijeke Drave – poveznice među regijama*, Koprivnica (2016)
(Foto: Mihaela Mesarić)

disciplinarnim pristopom pri proučevanju vplivov in medsebojne povezanosti razvoja strukture prebivalstva in gospodarskih procesov v geografskem prostoru je razvijal tudi metode dela demogeografije, predvsem na področju medsebojne povezanosti naravnogeografskih in demogeografskih procesov, kar se odraža v njegovih člankih in knjigah proučevanja regionalne geografije in gospodarske zgodovine.

Najina srečanja niso bila več tako pogosta, ko sem zaključila svoje pedagoško delo. Kljub temu sem bila vesela njegovega povabila, da sodelujem pri nastanku ene njegovih zadnjih knjig *Iz povijesti splavarstva na Dravi, Meridijani, Donja Dubrava*, 2019.

Tekom desetletij najinega sodelovanja sva z mentorjem postala prijatelja, čeprav sem v njegovih očeh za vedno ostala vzorna študentka. Njegova osebnost, ustvarjalnost in življenjska moč so vzbujale v meni globoko spoštovanje. Ob najinih srečanjih sem pogosto začutila v sebi dvom ali naredim dovolj ali ne bi tako kot moj mentor lahko naredila še več in pustila za seboj še močnejšo življenjsko sled. Njegova kreativnost me je motivirala, da sem tudi sama prevzemala zahtevne družbene naloge in odgovorne položaje v slovenskem in evropskem visokošolskem prostoru. Na moje dosežke je bil ponosen, v svojih predstavitvah jih je rad izpostavil, za kar se mu še posebej zahvaljujem.

Z možem se z globokim spoštovanjem zahvaljujema družini Dragutina Feletarja za vso podporo, prijazen odnos in zaupanje.

Lučka LORBER